

MEDZINÁRODNÝ BESTSELLER

SPOČÍTAJ
HVIEZDY
LOIS LOWRYOVÁ

TATRAN

SPOČÍTAJ HVIEZDY

SPOČÍTAJ
HVIEZDY

LOIS LOWRYOVÁ

TATRAN

Z anlického originálu Lois Lowry: Number the Stars
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Sandpiper, an imprint of Houghton
Mifflin Harcourt Publishing Company, New York, 1989,
preložila Zuzana Gáliková.
Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2019 ako 5201. publikácia.

Vydanie I.

Prebal a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval

AldoDesign, Bratislava.

Zodpovedná redaktorka Adriana Oravcová

Jazyková redaktorka Daniela Šinková

Technická redaktorka Eva Zdražilová

Sadzba RS Servis, Bratislava

Vytlačila Těšínská tiskárna a. s., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

u. fond
na podporu
umenia

Publikáciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

All rights reserved.

Copyright © 1989 by Lois Lowry

Translation © Zuzana Gáliková 2019

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2019

ISBN 978-80-222-0991-5

Mojej priateľke Annelise Plattovej

Tusind tak

Obsah

Úvod	11
1. Prečo bežíš?	15
2. Kto je ten muž na koni?	23
3. Kde je pani Hirschová?	30
4. Bude to dlhá noc	39
5. Kto je tá tmavovlasá?	50
6. Je vhodné počasie na rybolov?	59
7. Dom pri mori	68
8. Navštívila nás smrť	74
9. Prečo klameš?	81
10. Tak otvoríme truhlu	88
11. Peter, uvidíme sa čoskoro?	94
12. Kde je mama?	100
13. Utekaj! Tak rýchlo, ako vieš!	105
14. Tmavým chodníkom	109
15. Moje psy cítia mäso!	115
16. Niečo ti chcem povedať	121
17. Celý ten dlhý čas	128
Doslov	132

Úvod

Je ťažké uveriť, že *Spočítaj hviezdy* som napísala už takmer pred dvadsiatimi rokmi. Zdá sa mi, akoby to bolo len včera, čo som v jedno zasnežené januárové ráno roku 1990 zodvihla telefón a dozvedela sa, že kniha získala ocenenie Newbery Medal.

Väčšina kníh, ktoré vyšli v tom čase, si už nerušene vychutnáva zaslúžený odpočinok na policiach knižníc alebo sa príležitostne stane predmetom odborných štúdií. Ale zdá sa, že *Spočítaj hviezdy* si žije vlastným, dlhým a rušným životom; neprejde deň, aby som nedostala odozvu od niektorého nadšeného čitateľa tejto knihy – podaktorí z nich sú už rodičmi, ktorí si knihu pamätajú z detstva a teraz ju čítajú spolu so svojimi deťmi.

Myslím, že čitatelia všetkých vekových kategórií sa stotožňujú s hrdinami kníh, ktoré milujú. „Keby som bol na jeho mieste, urobil by som to tiež?“ kladú si otázku, keď sledujú postavy románu. „Ako by som sa rozhodol ja?“

A vek desať rokov – v ktorom je Annemarie v knihe *Spočítaj hviezdy* a väčšina čitateľov tejto knihy – je vek, keď si mladí ľudia začnú vytvárať individuálne etické postoje. Chcú byť čestní. Chcú robiť správne veci. Začínajú si uvedomovať, že žijú vo svete, kde urobiť správnu vec je často namáhavé, niekedy nebezpečné a často nepopulárne.

A tak sledujú príbeh svojej rovesníčky, ktorá sa ocitla v nebezpečnej situácii a musí sa rozhodnúť. Mohla si vybrať ľahšiu cestu a zo všetkého vyklúčkovať. Mohla nechať priateľku v kaši. (Keď čitatelia knihy *Spočítaj hviezdy* vyrastú a prečítajú si ďalšiu literatúru o holokauste, dozvedia sa, že veľa ľudí v iných krajinách, nielen v Dánsku, tak urobilo.) Mladým čitateľom však imponuje, že Annemarie sa zhlboka nadýchne, vojde do lesa, postaví sa zoči-voči nepriateľovi a zvíťazí.

Keď kniha vyšla prvý raz, dostala sa do rúk a odtiaľ aj do srdc detí, ktoré o vojne čítali, ale nikdy ju nezažili. Je smutné, že sa mi teraz ozývajú mladí čitatelia, ktorí stratili otca alebo staršieho brata v Iraku alebo Afganistane. Všetci vieme, aké ľahké a aké zbytočné je obviňovať a nenávidieť.

Myslím, že dejiny Dánska nás všetkých môžu veľa naučiť.

Táto kniha vyšla v mnohých krajinách, preložili ju do všetkých možných jazykov od maďarčiny až po hebrejčinu. Všade na svete sa deti môžu dočítať o šľachetnosti, ktorú pred takmer sedemdesiatimi rokmi preukázal nevelký škandinávsky národ. Knihy skutočne

menia životy, viem to. Veľa čitateľov mi povedalo, že kniha *Spočítaj hviezdy* zmenila ten ich, keď boli mladí; že ich prinútila premýšľať o krutosti a odvahe. „Bolo to niečo, čo formovalo moju predstavu o tom, ako by sme sa mali správať k iným ľuďom,“ napísala mi nedávno istá mladá žena, spomínajúc na svoje zážitky zo štvrtého ročníka, keď čítala túto knihu.

Moja priateľka z Dánska, ktorá mi pôvodne rozpovedala príbeh svojho detstva v Kodani v roku 1943 a ktorá sa stala predlohou pre postavu Annemarie, je dnes už starenka. Ako aj ja. Obe s láskou myslíme na deti, čo čítajú tento príbeh dnes, stretávajú sa s ním prvý raz a zoznamujú sa so skupinou ľudí bez predsudkov, ktorí kedysi v krátkom časovom úseku, na mieste, kde žili, dokázali rešpektovať dôstojnosť iných.

LOIS LOWRYOVÁ

1

Prečo bežíš?

„Kto bude prvý na rohu, Ellen!“ Annemarie potriasla aktovkou, aby sa v nej rovnomerne rozložili učebnice, zošuchnuté na jednu stranu. „Pripravená?“ Pozrela na najlepšiu kamarátku.

Ellen urobila grimasu. „Nie,“ odvetila so smiechom. „Vieš, že ťa v živote nepredbehnem – nemám také dlhé nohy. Nemôžeme jednoducho kráčať ako civilizovaní ľudia?“ Na rozdiel od štíhlej Annemarie bola Ellen trošku bacuľatá.

„Musíme sa pripraviť na piatkovú atletickú súťaž – *viem*, že tento týždeň zvíťazím v behu dievčat. Minulý týždeň som bola druhá, ale teraz som trénovala každý deň. No tak, Ellen,“ žobronila Annemarie, poškuľujúc smerom k najbližšiemu rohu kodanskej ulice. „Prosím.“

Ellen nakoniec váhavo prikývla a pritiahla si remene na rucksaku s knihami bližšie k chrbtu. „No tak dobre. Pripravená,“ povedala.

„Teraz!“ zakričala Annemarie a obe dievčatá vyštartovali po známom chodníku. Za Annemarie viali

striebristoplavé vlasy a Ellen po pleciah bubnovali tmavé vrkoče.

„Počkejte ma!“ kričala malá Kirsti, ktorú nechali za sebou, ale dve staršie dievčatá ju nepočúvali.

O chvíľu mala Annemarie poriadny náskok, a to aj napriek tomu, že sa jej rozviazala šnúrka na topánke. Uháňala po ulici Østerbrogade, popri malých obchodíkoch a kaviarňach ich štvrte na severovýchode Kodane. So smiechom predbehla staršiu paniu v čiernom s nákupnou sieťkou. Tesne pred cieľom jej z cesty musela uhnúť mladá žena s kočíkom.

Zadychčaná Annemarie sa zastavila na rohu. Keď zodvihla hlavu, smiech sa jej zasekol v hrdle a na okamih zmeravela.

„Halte!“ prikázal jej prísny hlasom vojak.

Nemecké slovo jej bolo dobre známe a desilo ju. Annemarie ho predtým počula veľa ráz, ale doteraz nikdy nebolo adresované jej.

Ellen za ňou tiež spomalila a zastala. Celkom vzadu sa vliekla Kirsti s odutými perami, pretože ju dievčatá nepočkali.

Annemarie uprene hľadela do zeme. Boli dvaja. Čiže dve prilby, dva páry chladných očí zabodnutých do nej a štyri vysoké vyleštené čižmy, pevne vrastené do chodníka medzi ňou a cestou domov.

A dve pušky, ktoré vojaci zvierali v rukách. Najprv hľadela na pušky. Potom sa konečne pozrela do tváre vajakovi, čo jej prikázal stáť.

„Prečo bežíš?“ ozval sa príkry hlas. Jeho dánčina

bola biedna. *Už sú to tri roky*, pomyslela si s opovrhnutím Annemarie, *čo sú v našej krajine, a stále sa ne-naučili náš jazyk.*

„Pretekala som sa s kamarátkou,“ slušne odvetila. „Každý piatok máme v škole preteky a chcela som sa na ne pripraviť, tak som...“ stíchla, veta ostala nedokončená. Povedala si, že bude lepšie, ak nebude toľko rozprávať a len im jednoducho odpovie na otázky.

Rýchlo sa obzrela dozadu. Niekoľko metrov za ňou ostala Ellen nehybne stáť. Ešte ďalej sa smerom k nim pomaly približovala namrzená Kirsti. Neďaleko nich podišla k dverám obchodu predavačka a mlčky sa prizerala.

Jeden z vojakov, ten vyšší, podišiel k Annemarie. Poznala ho. Bol to ten, ktorého Ellen vždy šeptom nazývala „Žirafa“ pre jeho výšku a dlhý krk, čo mu trčal z naškrobeného goliera. On a jeho parťák stáli vždy na tomto rohu.

Pažbou pušky jej štuchol do aktovky. Annemarie sa zachvela. „Čo je tu?“ opýtal sa hlasno. Kútikom oka zazrela, ako sa žena v obchode potichu stiahla do úzadia a stratila sa z dohľadu.

„Učebnice,“ odvetila pravdivo.

„Učíš sa dobre?“ opýtal sa vojak. Zdalo sa, že si ju doberá.

„Áno.“

„Ako sa voláš?“

„Annemarie Johansenová.“

„Tvoja kamarátka – aj ona sa dobre učí?“ Pozrel poza ňu na Ellen, ktorá sa ani nepohla.

Aj Annemarie sa otočila a pozrela na Ellen. Jej tvár, zvyčajne s ružovkastým nádychom, bola bledá. Tmavé oči mala doširoka otvorené.

Otočila sa späť k vojakovi a prikývla. „Lepšie než ja,“ povedala.

„Ako sa volá?“

„Ellen.“

„A kto je toto?“ opýtal sa a uprel pohľad popri Annemarie na Kirsti, ktorá sa tu zrazu objavila a zazerala na všetkých okolo.

„Moja sestrička.“ Načiahla sa ku Kirsti, aby ju chytila za ruku, ale tá sa zaľala a vzdorovito si založila ruky v bok.

Vojak sa naklonil a pohladkal jej sestričku po krátkych rozstrapatených kučierkach. *Stoj pokojne, Kirsti*, nakazovala jej v duchu Annemarie, dúfajúc, že to tá päťročná tvrdá hlavička pochopí.

Kirsti však zodvihla ruku a odstrčila vojakovu dľaň. „Nechaj ma,“ povedala nahlas.

Obaja vojaci sa rozosmiali. Povedali si niečo po nemecky, ale hovorili tak rýchlo, že tomu Annemarie nerozumela.

„Je taká pekná ako moje dievčatko,“ ozval sa jemnejším tónom ten vysoký.

Annemarie sa pokúsila o zdvorilý úsmev.

„Chodte už domov, všetky. Chodte sa učiť zo svojich učebníc. A nebežte. Vyzeráte ako chuligáni, keď utekáte.“

Obaja vojaci sa otočili. Annemarie zdrapla Kirsti za ruku skôr, ako mohla protestovať. A chvatne zahli

za roh. V okamihu bola pri nej aj Ellen. Kráčali rýchlo a bez slova, s Kirsti uprostred, k veľkej bytovke, kde žili obe ich rodiny.

Keď už boli skoro doma, Ellen zrazu zašepkala: „Hrozne som sa bála.“

„Aj ja,“ odvetila šeptom Annemarie.

Keď zahli za ďalší roh, obe dievčatá uprene pozerali dopredu na vchod do bytovky. Chceli sa vyhnúť pohľadu aj pozornosti dvoch ďalších ozbrojených vojakov, ktorí stáli aj na tomto rohu. Kirsti cupitala popri nich k dverám a štebotala čosi o obrázku, ktorý nesie mame zo škôlky. Pre Kirsti boli vojaci jednoducho súčasťou života. Niečo, čo tu vždy bolo, na každom kroku, také nezáživné ako pouličné lampy. Nepamätala si, že kedysi tu neboli.

„Povieš to mame?“ opýtala sa Ellen Annemarie, keď sa spoločne vliekli hore schodmi. „Ja nie. Moja mama by bola namrzená.“

„Nie, ani ja. Mama by ma asi vyhrešila, že som bežala po ulici.“

Na druhom poschodí, kde bývala Ellen, sa rozlúčili a Annemarie pokračovala na tretie. Cestou si v hlave precvičovala, ako veselo pozdraví mamu a porozpráva jej o dnešnom teste v hláskovaní, ktorý skvelo zvládla.

Neskoro. Kirsti dorazila domov prvá. „A štuhol svojou zbraňou do Annemariinej tašky a potiahol ma za vlasy!“ trkotala maličká, kým si v strede obývačky vyzliekala sveter. „Ale ja som sa nebála. Annemarie áno, aj Ellen. Ale ja nie!“